

1. Powstanie Sparty

Polis Sparta była położona w południowej części Płw. Bałkańskiego – na Płw. Peloponez w Lakonii nad rz. Euratos. Dorowie, którzy się tam osiedlili podbili tubylczą ludność i ją zniewolili. Mieszkańcy 5 wsi założyli polis Spartę (zostali spartiatami). Pozostali Dorowie stali się perjojkami, a zniewolona ludność np. Mesenii stała się helotami.

2. Rozwój terytorialny Sparty

- podbój Lakonii
- VIII w. p.n.e. – VII w. p.n.e. podporządkowali sobie Mesenię,
- VI w. p.n.e. podporządkowali sobie Kynurię i Wyspę Kyterę,
- pod koniec VI w. p.n.e. powstał Związek Peloponeski – sojusz państw na Płw. Peloponez, który uznawał hegemonię (przywództwo) Sparty. Tak powstała symmachia spartańska.

Symmachia - w starożytnej Grecji związek kilku poleis, sojusz polityczno -wojskowy, który powstał by walczyć przeciw wspólnemu wrogowi.

3. System społeczny Sparty. Społeczeństwo Sparty nie było jednorodne:

a) Spartiaci:

- Jako jedyni posiadali pełnię praw politycznych; byli to potomkowie mieszkańców 5 wsi, które utworzyły polis Spartę, byli wojownikami i uważali się za równych (homoioi).
- Od 7 roku życia wychowywani w koszarach na wojowników. Nie posiadali ziemi na własność – po 20 roku życia otrzymywali działkę ziemi od państwa wraz z helotami, którzy na niej pracowali.
- Mogli ożenić się w wieku 20 lat jednak posiłki spożywali nadal w gronie „przyjaciół” z oddziału w tzw. sysytiach.
- Pełnię praw politycznych otrzymywali w wieku 30 lat. Najlepsi wojownicy starożytnej Grecji.
- Istniały między nimi różnice majątkowe. Prymat wiodły rody arystokratyczne.
- **Liczebność tej grupy systematycznie spadała.**

b) Perjojkowie :

- Ludność zależna wywodząca się od Dorów.
- Zajmowała się wolnymi zawodami, rzemiosłem i handlem ale również uprawą ziemi i hodowlą, dostarczali broni dla armii spartańskiej.
- Za ziemię płacili Spartiatom.
- Zamieszkiwali w autonomicznych gminach; posiadali wolność osobistą.
- Służyli w armii u boku Spartiatów.

c) Heloci:

- Niewolni chłopci należący do państwa, ludność podbita, która była przypisana do ziemi.
- Najliczniejsza warstwa społeczna.
- Heloci nie mieli żadnych praw lecz nie można ich było sprzedać ani wyzwolić.
- Spartiaci urządzali na nich polowania by ich zastraszyć.

4. System polityczny Sparty – oligarchia

a) królowie

- Na czele państwa stało **dwóch królów (diarchia)** z 2 różnych rodów Agiadów i Europontydów.
- Uprawnienia:
 - piastowali najwyższe urzędy kapłańskie,
 - przewodzili ceremoniom religijnym,
 - wysyłali posłów do wyroczni w Delfach,
 - mieli uprawnienia sądowe,

- dowodzili armią podczas wojny (tylko 1 król mógł opuścić Spartę),
- posiadali najlepszą ziemię na własność; uprawiali ją perjojkowie, którzy płacili z niej daniny
- po śmierci mieli prawo do uroczystego pogrzebu.

b) geruzja – rada starszych (gerontów) – sprawowała faktyczną władzę,

- składała się z 28 starców (powyżej 60 lat) wybieranych przez Zgromadzenie plus 2 królów.
- Uprawnienia:
 - przygotowywała treści uchwał przedkładanych zgromadzeniu,
 - podejmowała decyzje państwowe,
 - przyjmowała poselstwa,
 - decydowała o życiu noworodków,
 - sądziła najcięższe przestępstwa – najwyższa władza sądownicza.

c) Zgromadzenie Ludowe (apella)

- składało się z obywateli Sparty (Spartiaci po ukończeniu 30 roku życia), zwoływano je raz miesiącu,
- Uprawnienia:
 - stanowiło prawa. Nie mogło jednak zgłaszać projektu uchwał ani nad nimi dyskutować. Podejmowali uchwały poprzez krzyk (**aklamację**),
 - decydowało o wojnie i pokoju,
 - wybierało urzędników (eforów) i geruzję.

d) Urzędnicy – 5 eforów

- wybierani przez Zgromadzenie na okres 1 roku,
- zwoływali Zgromadzenie i mu przewodzili,
- pełnili funkcje administracyjne wykonując decyzje uchwalone przez Zgromadzenie,
- dbali o bezpieczeństwo wewnętrzne i dyscyplinę,
- w razie wojny ogłaszali mobilizację. Dwóch eforów wyruszało z królem na wojnę.

e) Obywatelem był każdy Spartiate (mężczyzna), który ukończył 30 lat. Jest to oligarchia, gdyż tylko spartiaci mieli prawa polityczne i brali udział w obradach Zgromadzenia (niewielka część społeczeństwa) , a faktyczną władzę sprawowała geruzja = rada starców.

5. Wychowanie spartańskie.

Noworodek, niemowlak	Geronci decydowali czy ma żyć czy nie. Dzieci zdeformowane bądź chore zabijano. Surowo opiekowano się niemowlakami.
od 7 roku życia	Chłopcy trafiali do koszar wojskowych. Uodparniano ich na wszystkie niewygody. Żyli w drużynach. Uczyli się czytać i pisać oraz podstaw we władaniu bronią.
od 12 roku życia	Chodzili nago, nie myli się. Uczyli się gier wojennych, doskonalili posługiwanie się bronią.
od 15 roku życia	Mogli nosić długie włosy i brać udział w wyprawach wojennych.
od 20 roku życia	Mogli zawierać związki małżeńskie ale nadal mieszkali w koszarach.
od 30 roku życia	Pełnia praw politycznych. Mógł zamieszkać we własnym domu.
od 60 roku życia	Zwolniony ze służby wojskowej.